

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויקרא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישורים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2025 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת ויקרא

אמונה

יקריב אותו לרצונו - בטל רצונך מפני רצונו ד

ביעור חמץ ורמזיו

ועבדת את העבודה הזאת - מעלת עבודת 'ביעור' החמץ ט

'עבדו' בשמחה - להתרחק מן הכעס והרוגז יא

כי כל שאור לא תקטירו ממנו אשה לה' - ביעור יצר הרע מן הלב ועשיית גדרים וסייגים יג

חסד והטבה

אל בני ישראל - להיות טוב ומיטיב ולגמול צדקה וחסד טז

ספח"ק בת עין

ויש לישב כל הנ"ל על דרך המוסר, הנה כתיב (בראשית א טז) ויעש אלוקים את שני המאורות הגדולים וגו', המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה וגו'. כי הנה שני מיני אורות יש בבחינת עבודה, בהתבוננות בגדולת הבורא ברוך הוא, א. להתבונן בבריאת העולם, שנברא מאין ליש, והבורא ב"ה מהוה ומחיה אותו בכל רגע ורגע וכו'. ובחינת אור השני הוא להתבונן ביציאת מצרים, איך שהבורא ב"ה משדד המערכה ומושל בכל וכו'.

... וב' בחינות אורות האלו, היו 'לעיני כל בית ישראל', היינו שהכל הסתכלו תמיד בשני הבחינות הנ"ל, ובכח ההוא הלכו 'בכל מסעיהם' - במקום נחש שרף ועקרב במדבר, ולא הזיק להם שום דבר כיון שהיה בהם קדושה גדולה ודביקות בה' על ידי בחינות הנ"ל. ...יהי רצון שיתגלה אור ה' לעיני כל, אמון כן יהי רצון.

(בת עין פרשת ויקרא, ד"ה ויקרא)

פרשת ויקרא

יקריב אותו לרצונו - בטל רצונך מפני רצונו

בפרשתן (א א), 'ויקרא אל משה' וגו', ופירש רש"י,
'לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציוויים
קדמה קריאה לשון חיבה' וכו', הקשה הר"ק מפאסצנע
זי"ע הי"ד (בספרו 'אש קודש'), מה ראה רש"י לפרש לשון
'קריאה' דייקא בפסוק הזה, והלא כבר מצינו שנוכר
לשון קריאה בתורה, כמו שנאמר (שמות ג ד) 'ויקרא
אליו אלוקים מתוך הסנה, או בענין מתן תורה דכתיב
(שם יט ג) 'ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר', ובאותם
מקומות לא ביאר רש"י משמעות הלשון, מדוע דייקא
כאן ראה רש"י אל נכון לפרש שהוא לשון חיבה.

ומבאר ה'אש קודש' באופן נורא, כי הנה מקרא זה
הוא תחילת פרשת הקרבנות, והרי 'עיקר' הקרבן
הוא הקרבת נפש האדם עצמו, וכדכתיב (פסוק ב) 'אדם
כי יקריב מכס', אלא שהבהמות עולים לקרבן תחת
האדם, ואשר על כן, כל ייסורים הבאים על האדם רח"ל
הרי הם נחשבים לקרבן כי הם מתישים כוחו חלבו ודמו,
ועל דרך שאומרים בתענית יחיד (בסיום תפילת מנחה) 'שיהא

חלבי ודמי שנתמעט היום פחלב מונח על גבי המזבח
 לפניך'. ובא רש"י לרמוז כהקדמה לענייני הקרבנות,
 ובפרט לאותם 'קרבנות' שהם בבחי' אדם כי יקריב
 מכס, שנתמעט מעצמו וממהותו על ידי הייסורים - דע
 לך כי אותם ייסורים הם קריאה של חיבה מאת הקב"ה,
 חלילה לך מחשוב שהקב"ה מייסר אותך כי ברצונו
 להרחיק אותך, להרחיק מעל פניו, מחמת שאינך אהוב
 ויקר בעיני הקב"ה, אלא אדרבה, כל זה אינו אלא
 'קריאה של חיבה' מהבורא יתב"ש, 'הצרות' ו'הרעות'
 אינם אלא מתוך אהבה, אך ורק בכדי להיטיב לאדם.

כיוצא בדבר רימו הר"ק ה'דברי ישראל' זי"ע בהא
דכתיב 'ויקרא' בא' זעירא, שבא הכתוב לחזק
כל מי שאלופו של עולם מתראה אליו בבחי' זעירא,
כלומר, ב'קטנות' ונראה כהנהגת 'דין' ל"ע, ידע כי יש
בזה לשון חיבה, והיינו, שדייקא לעת הזאת הקב"ה
מתקרב אליו ביותר לתמוך בו ולהחזיקו לבל יפול,
וחיבה רבה יש כאן, כי גם מה שנראה כרעה אינו
אלא לטובה².

א. וכבר מילתנו אמורה בלישנא דקרא (תהילים קלט ח) 'אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך', כי 'שם אתה'
מורה על ריחוק ואילו 'הנך' מורה על קירבה יתירה כמי שעומד על ידו ממש, וכך אמר הכתוב, 'אם אסק שמים'
- כשאני בתוקף ההצלחה עד שמים הרי 'שם אתה' כמי שמראה באצבע על מקום מרוחק 'שם... 'שם... אמנם
לעת חשכה, כשל"ע הוא במצב של ואציעה שאול, אזי 'הנך', כי אז רבה היא הקירבה שהקב"ה מתקרב אליו באותה
שעה, כשהוא עומד על ימינו לסמכו לעומת הקירבה בעת ששמש ההצלחה זורחת עליו...

כיוצא בדבר אמרו לרמז בלשון הכתוב (שה"ש ה ד) 'דודי שלח ידו מן החור' - 'חור' היינו אותם ה'חורים' שיש
בלבו של אדם הנעשים על ידי הצרות והדוחקין, שכל אחת מהן 'פוצעת' את לבבו ומנקבת בו חורים גדולים
ועמוקים, אמנם על האדם לדעת, ש'דודי שלח ידו' באותו זמן שנתהווה בלבך 'חור', באותה שעה הרי דודי שלח
ידו, הקב"ה שולח אליו ידו ומכניס אותה דרך אותם 'חורים', בכדי לאמצו ולחזקו ולהחיותו לרוב אהבתו הגדולה.

ב. וכמו ששמעתי דבר נאה ומתקבל מפי איש נבון ומשכיל, הרגשה שהיתה לו בבחי' 'מבשרי אחזה אלוך', כי פעם
אחת ייבב ובכה בנו הקטן שהוא רעב ורוצה לאכול, רצה הרב להכין לו מאכלו בבקבוק המיוחד לו (מטרנה) להשקית
את רעבונו, וחיפש אחר ה'בקבוק' ומצאו אחוז בידי התינוק ונטלו מידו, אין צורך לתאר את יללותו ובכיותו של
התינוק, כי 'לגודל שכלו' נדמה לו שלוקחים ממנו את הבקבוק החביב עליו כבבת עיניו... כי אינו מבין שאדרבה אין
רצונו של אביו אלא למלאות את הבקבוק מחדש ולהביא לו מאכלו... אין כאן לקיחה אלא נתינה... אלא שתינוק
אינו מבין זאת על כן הוא בוכה... או אז האיר השי"ת בעיניו ללמוד מכך 'לקח' על כל תהלוכות חיי האדם, אבינו
שבשמים רוצה להביא עלינו את הטובה ועל כן 'לוקח' מאתנו כדי למלאות את השפע ולתת לנו רוב טובה, אך אנו
ה'הבנים הקטנים' איננו מבינים ועל כן אנו בוכים ומתמרמרים על שנטלו מאיתנו.. ובאמת אין כאן לקיחה אלא נתינה...

ובאמת אי אפשר לו לאדם לקוצר דעתו ומיעוט שכלו אין לו אלא לבטל מחשבותיו ודעתו מפני דעת עליון, להבין מהי הטובה עבורי ומה היא הרעה, ולסמוך על הקב"ה שכל מעשיו באמונה, ולהתחזק

הוסיף על כך ללמוד ממשחק הפאזל הנודע, בו צריך לצרף חלק לחלק בכדי להשלים את כל התמונה, וזה מעשהו, בחלק אחד יש 'חור' וחסרון במידה מסוימת וצריך לחבר אליו חלק אחר שיש בו 'בליטה' באותה מידה כתבנית וצורת ה'חור' שבחלק השני, ואם יהיה החור עשוי בשינוי קצת, ואפילו בשינוי קטן ביותר שוב לא יוכל להתחבר אל החלק הראשון... כיו"ב, פעמים שאדם מלא בקושיות מדוע יש בי 'חור' ומחסור מסוים, והאמת היא כי הקב"ה מנהל עולמו ומגלגל ומסבב הכל בכדי להביאו לשלמות הפאזל... ואי לאו האי חור כתבניתו וכצורתו - לא פחות ולא יותר, לא יוכל להביא את החלק המשלימו...

ג. שמעו נא למה שכתב הרה"ק האמרי אמת זי"ע (ימים ראשונים של פסח עת"ר) לבאר בשאלת הרשע' מה העבודה הזאת לכם, כי נרמז כאן על היצר הרע שמחליש את האדם באומרו לו מה יש לך שייכות לעבודת ה' והלא עדיין אתם מגושמים, ועל כך משיבים לו 'בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים', וכלשונו 'שביציאת מצרים היה גם כן כך', ר"ל, כי כשם שבצאתנו ממצרים סייע הקב"ה בידינו לצאת מכל טומאת מצרים ונשא אותו על כנפי נשרים להתחדש לעבודתו ית', כן הוא לעולם ועד, תמיד הקב"ה מסייע ביד כל אחד להתחדש כתינוק שנוול ולהשתנות לגמרי.

והזמן גרמא, וכמו שפירשו צדיקי הדורות בלשון הכתוב (שמות יב ב) 'החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון לכם לחדשי השנה', כי ה'חודש הזה' - חודש ניסן הוא ראש וראשון לכל ענייני ההתחדשות... וכבר כתב רבינו האור החיים הק' זי"ע לרמז בלשון הכתוב 'החודש הזה לכם ראש', בהאי לישנא קדישא פירוש שיהיה לישראל כינוי בחינת הראש שלא יהיו עוד נבזים ושפלים, ונכלל בדבריו הק' הכל... שלא להיות 'נבזים ושפלים' הן ברוחניות והן בגשמיות...

ד. הגה"צ רבי חיים זייטשיק זצ"ל (משיגה בשיבת נובהרדוק בפולין) מביא (אור חדש ח"ג) בשם הגה"ק החיד"א זי"ע, כי רבינו אברהם אבן עזרא השתוקק לחזות בפני הרמב"ם ולדבר עמו, והגיע למצרים ובא אל חצר המלך שם שימש הרמב"ם כרופא המלך כנודע, תיכף כאשר ראהו הרמב"ם ציווה על משרתיו להכניסו בחדר חשוך וצר, לזונו בלחם צר ומים לחץ, ולא הסכים בשום פנים ואופן לדבר עמו, כמובן שהמה שמעו לקולו ועשו ככל אשר נצטוו, והצטער ה'אבן עזרא' מאוד, לא זו בלבד שלא נתמלאה משאלת לבבו לדבר עם הרמב"ם אלא שעוד נוהג עמו קשות כ"כ... ולא ידע מה חטאו ומה פשעו... ומרוב עגמת נפש זלגו עיניו דמעות לרוב, וציווה הרמב"ם להכניס ל'צינוק' כד קטן, כדי שדמעותיו ינשרו לתוך הכד... אחר זמן מה הוציא המשרת את הכד המלא בדמעות והביאו לפני הרמב"ם. מיד שלח הרמב"ם לקרוא לאבן עזרא ונהג בו כבוד גדול מתוך קרבה וחיבה ודברו בדברי חכמה.

שאל אותו האבן עזרא, ילמדנו רבינו, מעיקרא מאי קסבר... מה ראה על ככה לנהוג בי כאחד השפלים והפושעים... השיב לו הרמב"ם כי כאשר ראה אותו לראשונה הבחין על פניו, כי מרוב תשוקתו לפגוש בו חלה בחולי 'סנוורים', ואין עצה אלא שיבכה הרבה ויוריד כנחל דמעה... על כן התנכר אליו בכדי להביאו לידי דכדוכה של נפש ופלגי מים ירדו עיניו ושב ורפא לו, והראה לו הרמב"ם את הכד עם הדמעות כשהוא מלא תולעים.

ומסיים במוסר השכל, אם את הנהגת הרמב"ם שהיתה נראית כתמונה צריך להבין שבוודאי היתה כל כוונתו רק לטובת האבן עזרא, קל וחומר בן בנו של קל וחומר, כאשר נפלא בעיני האדם להבין דרכי ההנהגה העליונה, ונראית כ'תמונה' חלילה, בוודאי עליו לדעת שאין זה אלא לטובתו השלימה.

מן הבאר

סיפר הגאון רבי שמואל בירנבוים זצ"ל ראש ישיבת מיר בארה"ב אודות רבו הגאון רבי שלמה היימן זצ"ל ראש ישיבת תורה ודעת שלא זכה לזש"ק, פעם אחת שפכה הרבנית מרירות ליבה, נענה לה רבי שלמה ואמר 'מיר זענען דען בעל הבית אויף די וועלט... און אפילו ווען יא, וואלט זיך אויך געלוינט צו לאזן דם אייבערשטן אז ער זאל פירן די וועלט' [-האם אנו בעלי בתים על העולם... ואפילו אם כן, עדיין היה כדאי לנו לתת לקב"ה שהוא ינהל את העולם]...

ה. והיות ו'שואלין ודורשין' בהלכות החג קודם החג' על כן נעסוק קימעה במנהג ישראל לסיים את ה'סדר' באמירת פיוט 'חד גדיא', וכבר נודע להקשות, הנה כלל ידוע הוא, שסיום וסוף כל דבר הוא תוקפו של דבר, כדוגמת

באמונה שלימה' ופשוטה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד.

נאנח, בעת חנינתו אבר חנינו' [לרבי חנין לא נולדו ילדים, משביקש רחמים זכה ללדת בן, אך באותו היום שנולד הבן נפטר רבי חנין]. וכתב ה'עיון יעקב', כי נגזר על רבי חנין מיתה רח"ל, והמתיקן לו את הדין ע"י שלא היו לו בנים, שהרי מי שאין לו בנים חשוב כמת (נדרים סד:), אך 'לפי שהרבה בתפלה שיהיו לו בנים נשמע תפלתו ולא חזר ריקם, ונגזרה עליו מיתה ממש, וזה שמחה לתונה נהפכה על ידי תפלתו', עכ"ל.

נוראות מצינו בפירוש ה'עיון יעקב' על הא דאיתא בגמ' (מו"ק כה:) 'רבי חנין חתניה דבי נשיאה הוה, לא קא הוה ליה בני, בעא רחמי והוה ליה, ההוא יומא דהוה ליה נח נפשיה, פתח עליה ההוא ספדנא, שמחה לתונה נהפכה, ששון ויגון נדבקו, בעת שמחתו

תפילת נעילה' ביום הכיפורים, והיינו כי תוקפו של יום בסופו הוא [ולכן תמצא ב'משנה תורה' להרמב"ם, שבסוף כל סדר מסיים בענייני עבודת ה' להלכה ולמעשה, כי זה התוקף והעיקר העולה מכל ההלכות, לשמור לעשות ולקיים], ולפי זה יש לתמוה, מדוע גמרו של 'סדר' ליל שימורים הוא בפיוט 'חד גדיא'. עוד יש לעיין בסדר 'חד גדיא', כי לכאורה ה'שונרא' נהג שלא כהוגן בכך שאכל את הגדי על לא עוול בכפו, וממילא נמצא שה'כלבא' היה צדיק בדרכיו על שאכל את השונרא, וכן על זה הדרך עד שעולה שמלאך המות נהג כשורה, וא"כ מדוע 'אתא הקב"ה ושחט למלאך המות'...

אלא קושיא חדא מתרצתא את השניה, שהיות וכל עניינו של ליל הסדר הוא לחזק את האמונה ב'אחד אלוקינו שבשמים ובארץ', על כן הנהיגו לסיים ב'חד גדיא', שלעיני בשר אין 'החשבונות' עולים כהוגן... ואין בידינו להבין את הנהגת הבורא ית"ש, אך זהו תקפו של ליל הסדר וחג הפסח – לעזוב את כל 'החשבונות' ולסמוך על הנהגת הבורא... ובדין הוא לסיים ב'חד גדיא'... כי זהו תכלית ו'שפיץ' האמונה, להחזיק באמונה תמימה ושלימה כשהחושך יכסה ארץ, ואין אנו 'מבינים'...

ו. סיפר בעל המעשה, אשר נסע לשהות בעיה"ק צפת ת"ו החל מיום חמישי פר' ויקהל ועד לאחר השבת, ביום שישי נסע עם כל בני ביתו לתפילת שחרית באתרא קדישא מירון, ואף קנה שם צרכי שבת לרוב, כשבדעתו לשוב לצפת ב'באס' (אוטובוס) מס' 5 היוצא בשעה עשר וחצי ממירון לצפת, ומגיע ליד אכסנייתו (בקריית מאור חיים). בעמדו בתחנה כשחבילותיו בידיו, עבר שם אוטובוס אחר שהיה כתוב עליו 'צפת' (אבל לא נשא עליו את המספר 5), שאל האיש לאברך אחד שעמד לידו - האם האוטובוס הלזה מגיע ל'מאור חיים', והשיב לו 'הן', מיד עלה עם כל בני משפחתו ומטלטליהם, לאחר שהחל הנהג בנסיעתו שאל אותו אם מגיע לרחוב פלוני, והשיב הנהג שהוא מגיע רק ל'תחנה המרכזית' בצפת, ויחר אפו על אותו אברך שהטעה אותו, כי בכדי להגיע למחוז חפצו יצטרך לעלות שם עם כל החבילות על אוטובוס נוסף, ומה עוד שהזמן דחוק, הרי עליו להספיק לבשל ולהכין את ה'שבת', והגם שאותו אברך נפל לפני רגליו והתנצל מתוך בושא ומבוכה, אך הלה הרגיש בליבו תרעומת...

כשהגיע האוטובוס סמוך ממש לתחנה המרכזית והנה מצלצל הסעל' (פלאפון)... ומי המתקשר, ה"ה ידידו הרה"ג ר' נ. ל. שליט"א מרביץ תורה והוראה באשדוד שידע שהוא שוהה כעת בצפת, ומספר לו, שאמש היה במירון לרגל שמחת ה'חאלקע' לנכדו, וחזרו דרך 'כרמיאל' ונו"ב שכחה באוטובוס תיק יקר שהיה בו מצלמה (קאמער"ע) ועוד דברים יקרי ערך, וכבר פנה לאפיס (מוקד) ואמרו לו שהתיק נמצא בתחנה מרכזית בצפת וניתן לקבלו עד השעה 12 בצהריים... על כן הוא מתחנן אליו אם יש ביכולתו לסור אל התחנה המרכזית ולקחת משם את התיק, השיב לו, תנוח דעתך, אין כאן טירחא כלל, בעוד רגע אחד עומדות רגליי שם... ואכן ניגש אל האחראים וכעבור כמה רגעים יצא משם כשה'אבדה' בידו, ועוד הספיק לומר לזה ש'הטעה' אותו – זכית להיות שותף ב'השבת אבידה'... כי אכן הקב"ה מכין מצעדי גבר, ואין 'טעות' כלל אלא הכל מכוון בהשגחה עליונה על כל פרט ופרט.

ז. שמא תאמר, אם כן עדיף שלא להתפלל... שהרי אותה 'צרה' אינה אלא לטובה והיא ממתקת רעה יותר גדולה הימנה, ואם אתפלל ותסור ממני הצרה שמא תבוא עלי הרעה הגדולה... אך לא זו דרכה של תורה, כי מחובת האדם להתפלל שלא יהא לו שום צער ונזק ועגמת נפש כלל, ושיהא לו הטוב המושלם גם בעיני בשר. וכאשר הוכיח הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל ממה שתקנו לברך ב'שבע ברכות' שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצריך בגן עדן מקדם, וכבר נתבאר בגמ' (סנהדרין נט:) טיבה של אותה שמחה – 'אדם הראשון מיסב בגן עדן היה

והרי שאותה צרה בהיותו 'חשוך בנים' היתה נרמית ב'תונה' שאין כמותה, אך באמת היתה זו לטובה עבורו - להשאירו בארץ החיים^ח, ואדרבה 'שמחה' היה בזה ולא 'תונה', אך 'שמחה לתונה נהפכה', שזכה לבנים ונגזר עליו מיתה ל"ע.

על אדם גזירה שימות עבור חטא שחטא, והקב"ה עושה עמו חסד ומחליף את ענישו שיעני, כי עני חשוב כמת (נדרים סד:), וזהו כוונת הפסוק מודה אני להקב"ה כי דליתני - שעשיתני עני, והצלת אותי ממות, ולא שמחת אויבי לי - שהמלאך המות לא ישמה, עכ"ל.

בדברים הללו ממש ביאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בלשון הכתוב (תהילים ל ב) 'ארוממך ה' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי, וז"ל, יש לפעמים שנגזר

בלל הדברים הוא כמו ששנו חכמים בלשון המשנה (אבות ב ד) 'בטל רצונך מפני רצוננו'^ט, ובלשון רבינו הרא"ש (ארחות חיים אות סט) 'רצה באשר ירצה

והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין, וכי אכן אנו מבקשים על כל חתן וכלה שיזכו לישב בגן עדן ומלאכי השרת יצלו להם בשר וינסנו להם יין... אלא כי אכן הקב"ה חפץ שכך תהיה צורת 'תפילה', שיבקש האדם על הטובה הגדולה ביותר ששייך שתהיה, והוא ית' 'כל יכול' והוא יסדר שלא תצא שום 'תקלה' מחמת התפילה... וכבר ביאר הגה"ק בעל ה'הפלאה' זי"ע (בהקדמת ספרו, מאמר 'פתחא זעירא' אות ב) בלשון הכתוב (תהילים קמה יט) 'רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם', בדרך משל מאהבת אב לבנו, שאם מבקש הבן מהאב שיעשה לו טובה מסוימת, והאב יודע שאדרכה דייקא לטובת הבן עדיף שלא ימלא בקשתו כי היא אינה טובה עבורו, אכן הבן הקטן אינו מבין בשכלו והוא צועק ומתחנן ומצטער מאוד על שאין עושים רצונו, ולא יכול האב לעמוד מנגד לנוכח צער הבן, כי מבין שההיזק שיהיה לבן מרוב צער גדול יותר מן ההיזק שיהיה לו אם יתן לו משאלת לבבו, על כן רחמי האב על הבן ונותן לו כרצונו ואח"כ מחפש כיצד לרפאות אותו מאותו נזק שבא לו על ידי שקיבל מבוקשו. ועל דרך זה, כשהאדם מתפלל על הרעה הקב"ה ממלא חפצו והוא ית' כבר ימצא את הדרך להביא עליו רק טובה וברכה, ובזה יתבאר לשון הכתוב, שאף אם מבקשים דבר שאינו טוב עבורם מ"מ 'רצון יראיו יעשה' כי 'את שועתם ישמע' - כי הוא רואה את גודל צערם ועד כמה הם מתחננים, ואח"כ יושיעם מאותו היזק שבאה להם על ידי 'הטובה' שקבלו אף שאינה טובה מוחלטת בעבורם.

אך כל זאת בשעת התפילה, אך לאחר התפילה ימלא רוח חיזוק ואמונה בא-קל חי, שהוא אוהב אותו אהבה רבה ויתירה ודואג לכל צרכיו, והוא היודע מה טוב עבורו 'ולא מחשבותי מחשבותיכם'.

ח. מסופר, כי פעם היה הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע אצל הרה"ק רבי צבי הירש מרימינוב זי"ע, ובתוך שיח שרפי קודש נכנס יהודי מבוהל וזעק בבכי קורע לב לפני הרה"ק מרימינוב שב"ב מקשה לילד, והרופאים התריעו שאם לא תלד בתוך השעה הקרובה תעלה נשמתה בסערה השמימה רח"ל, הרה"ק מרימינוב שקע במחשבותיו, ולאחר מכן נענה אל האיש, אם תתן לי 'פדיון' בסך עשרה זהובים אברכך בישועה, נדהם האיש למשמע אוזניו ויאמר לרבי מניין לי סכום עתק כזה, כאשר הנני עני ואביון 'ואיני מכיר בצורת מטבע', השיב לו הרה"ק בניחותא, צא ומכור תכשיטי בני ביתך ותקבל תמורתם כמה זהובים, כמו כן תעמיד למכירה כל רהיטי הבית וכך יהיו לך עוד כמה זהובים, ושאר הכסף תלווה או תקבץ מיהודי העיר. יצא הבעל מן החדר חפוי ראש ובלב דואב ודואג... נכמרו רחמי ה'דברי חיים' על היהודי האומלל, יצא מן החדר, ולחש באזני היהודי, אל דאגה... אנכי אתפלל בעדך ללא ה'פדיון' האמור, ואכן, לא עבר זמן הרבה וילדה האשה בן זכר למזל טוב.

כעבור שבעה ימים, אירע מקרה נורא, ה'יולדת' שבקה חיים לכל חי, אז נענה ה'דברי חיים' מדוע הוצרכתי להכניס עצמי ב'עסקי' הרימינובער, עיני ראו את הלידה שבאותה שעה למזל טוב, אבל עיני ראו למרחק יותר ממני, ובוודאי ראה כי אין לה יותר 'שנות חיים' ורצה להמיר את הגזירה בהפוך אותה ל'עני חשוב כמת'... ולכן הורה לבעלה להביא לפניו עשרה זהובים, והייתי צריך לבטל דעתי לדעתו, ולהניח לאותו אברך להתאמץ יותר מכדי יכולתו ולהשיג אותו סכום, ובכך היה הרבי ממתיק את ה'דינים' מעל ראש היולדת והייתה נשארת בחיים...

ומכאן למדנו, כי פעמים שאדם בצרתו ובצער חוסך מעצמו עגמת נפש מרובה יותר שהיתה עתידה לבוא עליו לאחר זמן, על כן אל נא נהיה קצרי רואי, להביט רק על הרגע בו הננו עומדים ולבכות עליו, אלא נאמין בא-ל חי צורנו חלקנו הדואג לנו בכל עת ובכל שעה להיטיב עמנו בחסדיו המרובים.

ט. ורמז לה הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע בלשון הכתוב בריש פרשתן (א ג) 'יקריב אותו לרצונו לפני ה' - שיקריב את ה'רצון' לפני השי"ת... ויבטל רצונו מפני רצונו ית' (אמ"ח לקוטים).

באר הפרשה - פרשת ויקרא

יוצרך', כלומר, לקבל באהבה וברצון את הנהגת הבורא יתב"ש, ולבטל את רצונו מפני רצון הבורא יתב"ש - כי כך עלתה במחשבה לפניו, ובוודאי זוהי הטובה הגדולה ביותר.

את אשמו לה' על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים לחטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו, ואם לא תגיע ידו די שה והביא את אשמו אשר חטא שתי תורים או שני בני יונה לה' אחד לחטאת ואחד לעולה, והיינו שעשיר שחטא בשגגה (בכל אחת מהעבירות הנזכרות שם) צריך להביא שעירה או כשבה לקרבן חטאת, ואם אין ידו משגת להביא מן הצאן כי דל הוא - עליו

בפרשתן (ה א-ז), 'ונפש כי תחטא וגו', והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה, והביא

י. מאמר יקר עד מאוד אמר הגה"צ רבי חיים זייטשיק זצ"ל לבאר במה שנאמר (ישעיה נז ג-ד) 'ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש, כי כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי', שלכאורה מדוע נזכר כאן עניין שמירת שבת בדווקא והלא כבר נאמר ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי דהיינו שמירת כל התורה כולה, אלא שאותו 'סריס' מתאונן על הנהגת הבורא ית' באומרו הן אני עץ יבש... אך אילו 'פתחו לו את הרקיעים והעלו אותו לתחת כסא הכבוד וגילו לו את כל סודות הבריאה והנבראים ושרשיהם אזי היו אורות גדולים מתגלים ונפתחים לפניו והיה מכיר ורואה טעם כל דבר ודבר טעם וסוד הנהגת השי"ת, והיה מקבל גזירותיו ומודה להקב"ה ומצדיק דינו, והסריס המבוויש הלזה היה נשתתק כמו רגע ונסתתמו ונתעלמו טענותיו ותרעומותיו, אך דא עקא שאינו 'רואה'... ולא גילו את הסודות... על כן אומר לו השי"ת אשר ישמרו את שבתותי, כי השב"ק הוא מעיין האמונה בבריאת העולם ובהשגחתו ית' על כל פרט ופרט, וכאשר יתחזק באמונה כבר יבחר באשר חפצתי... יבטל רצונו מפני רצון השי"ת שהוא היודע טעם כל דבר, והוא יודע כיצד צריכה להיות הנהגת העולם בכלל ובפרט, ויסור ממנו כל קושיא וכל מדווה.

ומה שזכרו של מי ש'בוחר באשר חפצתי' - מפורש בהמשך הכתוב (פסוק ה) 'ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת'... ואין הדברים אמורים לגבי 'סריס' דייקא, אלא לכל מי אשר יש לו צער וייסורים והוא 'בוחר באשר חפצתי'...

אגב אורחא [ואין זה בכלל 'אגב' אלא עניין חשוב הוא ביותר...] בכלל 'ובחרו באשר חפצתי' הוא גם כאשר יש לו לאדם איזה טירדות למיניהם ומשתבשים עליו 'סדרי בראשית', ומצוי הוא שמרגיש 'חמיצות' בליבו, הן כל רצוני היה לישיב במנוחה ולעסוק בתורה בהתמדה, ומדוע עלי לעזוב את הגמרא ולהתעסק באותם העניינים... אך באמת מחשבה זו בטעות יסודה ואין לה מקום כלל, כי כל תפקידנו בהאי עלמא הוא לעשות רצונו ית', ואם הקב"ה רוצה שעתה לא תלמד אלא שתתעסק באותם העניינים, הרי הרוצה לעבוד את השי"ת ולעשות רצונו - רוצה הוא לעשות אותם עניינים, כי יודע שבכך הוא ממלא רצון השי"ת, ואין זה 'מניעות' כלל אלא הם הם עבודת ה'.

וכמעשה שהיה עם הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א, שפעם אחת בערב שבת לקראת ערב הוצרך לעסוק בעבודות נקיון הבית במשך שתי שעות, וכשהגיע בפניא דמעלי שבתא לבית הכנסת מצא את הגה"צ רבי שמואל שפירא זצ"ל אומר 'שיר השירים' בהשתפכות הנפש מתוך התלהבות גדולה, והנה במקום שתחלש דעתו לחשוב במה אני הייתי עסוק ובמה רבי שמואל עסוק... נענה ואמר בהתחזקות - מר' שמואל רוצה הקב"ה שעתיים של 'שיר השירים', ומ'יעקב מאיר' הוא רוצה שיעשה שעתיים ספונג'ה (עבודת נקיון הבית)... וכלומר, עבודת השי"ת של ר' שמואל שפירא היתה 'לבעור' בשיר השירים, ואילו ה'עבודה' אשר רצה הקב"ה מר' יעקב מאיר היא לנקות את הבית, ושתייהם שוים במעלה - כי שתייהם הם קיום רצון הבורא, וממילא אין מקום לצער ולחלישות הדעת כלל... והדברים אמורים ביותר לקראת הימים הללו בהם עוסקים בעבודת ביעור חמץ והכנה לפסח, ואי אפשר לו לאדם לישיב בביהמ"ד ולעסוק בתורה כשאר ימות השנה, אלא עליו להגביה בתי ידיו ולנקות את הבית, וכן להסתובב בשווקים וברחובות בקניית צרכי החג, והעובד את 'עצמו' הרי הוא מצטער ומתבלבל, וחושב, אוי, מתי יעברו כבר הימים הנוראים האלו ואחזור לעבודת הקודש כמימים ימימה, אך מלבד הטעות הגדולה במחשבתו שאינו מעריך את העבודה הגדולה והנוראה בביעור חמץ, וכמו שנרחיב אי"ה להלן, אכן עצם המחשבה פיגול היא, כי יהודי אינו עובד את עצמו אלא את הקב"ה, ואותו הקב"ה שאמר לו כל השנה לישיב וללמוד וכו' הוא שאומר לו עכשיו עשה רצוני ותנקה את הבית... עשה רצוני ותעמוד ב'תור' להשיג צרכי הפסח... וכשעושה זאת הרי יש לו נחת רוח לאבינו שבשמים שאמר ונעשה רצונו... וממילא אל יצטער באותם 'הטרדות' אלא יבחר באשר חפצתי...

(קידושין לט:), ואין אדם חייב להביא כפרה על מה שהרהר בעבירה, ואם כן צ"ב, מדוע העני צריך להביא אחד לעולה על שחטא במחשבתו, אלא שהרי כבר אמרו בגמ' (שם) שמחשבה רעה בעבודה זרה הקב"ה מצרפה למעשה, ואותו הרהור רע כנגד הנהגת הבורא ית"ש שעשאו עני הרי זה ככפירה רח"ל ויש בה שמץ של ע"ז, על כן צריך להביא קרבן עולה לכפר לו על שהיה לו הרהור כפירה"א.

ועבדת את העבודה הזאת - מעלת עבודת 'ביעור' החמץ הגה 'עבודת הימים' כפשוטו היא בעסק הכנת הבית לקראת פסח, בביעור החמץ והכשרתו לחג המצות, ואל יחשוב כי 'ביטול תורה' יש כאן ואולי עדיף לעסוק בתורה כהכנה דרבה לקראת ליל התקדש החג"ב, כי אדרבה זוהי ההכנה הראויה על ידי הטרחה בגופו ממש, וכמו שאמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע 'הטרחות שמורחין קודם הפסח עי"ז שובח האדם עסקי

להביא שני תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת. וצריך ביאור, 'מה נשתנו' העני והעשיר, מדוע מחויב עני להוסיף ולהביא גם קרבן עולה מלבד החטאת, ואילו לעשיר די בהבאת חטאת בלבד.

וביאר רבינו ה'אבן עזרא' בשם רב יצחק בזה"ל, 'כי טעם אחד עולה - בעבור שלא תגיע ידו, אולי עלה על רוחו מחשבה'. ובביאור הדברים הרחיבו המפרשים, שכוונתו לומר, כי יתכן שהעני בראותו שאין ביכלתו להביא בהמה לקרבנו אולי תעלה בלבו מחשבת הרהור ח"ו כנגד הנהגת הבורא יתב"ש, לאמר, מדוע עשאו בוראי עני, מדוע נגרע חלקי מאותו עשיר שיש בידו להביא קרבן 'נכבד', על כן חייבה אותו התורה להביא גם קרבן לעולה, שהיא מכפרת על הרהור הלב (ירושלמי יומא פ"ח ה"ז).

והוסיפו בזה דבר מבהיל, שהלא כלל הוא בידינו ש'מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה'

יא. וכבר אמר הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע קודם הסתלקותו מן העולם 'הנה זה הוא עיקר התורה הקדושה, לידע שהשית' הוא א-ל אמונה ואין עול' (בארות המים השלם).

יב. דבר שפתיים אך למותר ש'עבודה' זו היא מצוה שבגופו..., ובל יטריח את בני ביתו בעוד שהוא עצמו עושה 'והתעלמת', וד"ל. וכמסופר על הגה"צ רבי שמשון אהרן פאלאנסקי גאב"ד טעפליק זצ"ל, שפעם ראה בביהמ"ד אברכים השוקדים על תלמודם בהתמדה גדולה בערבי פסחים, והבין שיש כמה מהם שבני הבית נצרכים לעזרתם בהכנות החג, עלה הרב על הבימה והכריז, בידי רשימת אלמנות המשוועות לעזרה בדחיפות למען צרכי החג, מי ממכם מוכן לעזור ולסייע להן. כאיש אחד ובלב אחד התאספו כולם לעזור ולסייע לאותן אלמנות. ביקש מהם הרב להתייצב לפניו בשורה ונתן בידי כל אחד פיתקא בו נכתב אדרעס (כתובת) של אחת מהמשפחות הזקוקות לעזרה, ויהי כאשר פתחו את הפתקים מצאו כל אחד כתוב בפיתקא שלו מקום מגוריו - שנשלח לסייע לבני ביתו. והייתה כוונתו להוכיח להם, שלא טוב הוא המעשה שהם מוכנים ומזומנים לסייע לאחרים יותר מבני ביתם, ולא באלה חפץ לה' שהרי כתיב (ישעיה נח ז) 'ומבשרך לא תתעלם'.

וכאותו 'מעשה' באברך שהלך ברחוב, ומרחוק הבחין בבריה מבריותיו של הקב"ה 'נופל תחת משאו' כשבידיו ועל גבו נישאים חבילי חבילין של מאכל ומשתה וכלי בית, וכבר הכין את עצמו לקיים מצות פריקה, וטעינה על גבו - עכ"פ חלק מהמשאוי, אך מכיוון שנתקרב הבחין שה'נושא' הוא אחד מבני ביתו, מיד ביקש ממנו 'טובה' והעמיס עליו גם את תיק הטלית-תפילין שלו... כמי שאומר, שמצוות עשיית חסד נאמרה רק בחברים וידידים ולא אצל הקרובים אליו.

ובאמת, כמה רעה וחולה היא הנהגה זאת, להיות אכזרי כעורב על בני ביתו, לרחק את הקרובים ולקרב את הרחוקים. וכזאת מצינו באחשוורוש אשר נראה כ'בעל חסד' הגדול ביותר, בעשותו את הסעודה וציווה על משרתיו 'לעשות כרצון איש ואיש', אולם אם כלפי כל העולם היה 'וותרן' ונוח במידותיו, אך כאשר ושתי המרתה את פיו ולא עשתה רצונו - ויקצוף המלך מאוד וחמתו בערה בו עד שגזר דינה להריגה...

וכבר היה מעשה באחד ששאל את אחד מגדולי הדור בערבי פסחים, היות ונפל בדעתו 'חומרא' רבתי שצריך לנקות - לגרד ולשפשף כהוגן בין המרצפות (tiles between the) ובני הבית אינם מסכימים כל כך לקבל על עצמם 'חומרא' זאת, האם עליו לכופם על כך... אמר לו הרב אכן הידור גדול וחשוב ראוי הוא, אך ב'חומרא' כזו אין סומכין על הנשים, אלא אתה בעצמך צריך לעשות זאת במו ידיך...

פיזור של חמץ) והמלאכים העולים מהם הם קשר"ק וממליצים טוב על ישראל"י.

עצמו וכו', והוא בבחינת פושט צורה"ג, ועי"ז ילבש צורה ויכול לקבל חיות ואור חדש לפסח' (אמרי פנחס השלם, ער"פ אות קסו).

והסמיכו לזה מה שאמר הרה"ק רבי ברוך ממעזיבו' זי"ע (בוצינא הנהורא בא) לרמוז בלשון הפסוק (שמות יג ה) 'ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה', כי הנה מצינו בחודש תשרי שנאמר בו לשון 'זאת' וכדכתיב (מזג) 'בזאת יבוא אהרן אל הקודש', לעומת זאת חודש ניסן נקרא 'הזה', שנאמר 'החודש הזה לכם', ועל זה נאמר 'ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה', ללמד, שעבודת חודש ניסן חשובה כאותה עבודה שבחודש תשרי. ומכאן 'זכר לדבר' עד כמה חשובה במרומים עבודת ישראל קדושים בימי ערבי פסחים"י.

ובן מצינו לשון נפלא בדברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרוש לו' אדר תק"ס) שעל ידי ניקוי הבית וביעור החמץ מהבית הרי הוא מכנים קדושה לתוך הבית.

והיה הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע מפליג מאד בשבחן של ישראל העמלים לבער ולגרש כל זכר של משהו חמץ, ובקדושתו המליץ שפעולות אלו שוות לתקיעות שופר העולה קשר"ק, כי בערב פסח 'ראשי תיבות' שלהם הוא 'ק'ראצין ש'אייערין ר'ייבין ק'ערין' (כולם ענין נקיון הם בשפת האידיש, לשפשף ולכבד את הבית מכל

שמעתי אומרים בשם עדי ראיה שזכו להיות נוכחים במשך כמה שנים בליל הסדר אצל הגאון גאב"ד טשעביץ זצ"ל, בכניסתו לביתו מביהמ"ד התחיל תיכף בעריכת הסדר כמנהג ישראל, ופתח ואמר 'קדש' ותרגם בשפת האידיש את משמעותו של 'קדש' כנהוג, וכן עשה בכל שאר הסימנים, אך כשאמר הסימן של 'שלחן עורך' סתם ולא פירשו, רק אמר זימנא חדא 'שלחן עורך' מבלי לתרגמו ולפרשו, והיה הדבר למילתא דתמיהה בעיניו. בתום עריכת ה'סדר' שאלו לפשר הדבר, וזכה שגילה לו טעמו באמרו הנה בשאר הסימנים כיוונתי את הדברים לעצמי, 'קדש' שאני אעשה קידוש, וכן 'ורחץ' שאני אטול ידיים וכן כולם, אך ב'שלחן עורך' אמרתי לבית יעקב אלו הנשים שיכינו את השלחן במעדנים ומטעמים לכבוד יום טוב, וכשמצווים לאחרים אין צורך לחזור ולפרש שוב, ודי באמירה רכה תחילה... בשנת תרנ"ז יסד הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע את ישיבת תומכי תמימים, וכך הנהיג בענין קבלת התלמידים, מידי פעם כאשר נרשמו תלמידים חדשים נתנו לרבי רשימה עם שמות התלמידים, בצירוף 'חוות דעת' מפורטת מה מצבו של כל אחד מהם, מעלותיו חסרונותיו וחולשותיו וכו', והרבי היה מחליט את מי לקבל כתלמיד מן המניין. פ"א היה כתוב על בחור אחד שיש לו ראש ברזל, בעל כשרון נפלא, ולמדן עצום, אבל, הוא מגושם עד מאד, יש לו מידות גסות ופניו מגושמים ביותר...

הרש"ב עבר על הרשימה, ובהגיעו לאותו תלמיד התעמק מאד, ואחר נענה ואמר, הנה הימים הללו ערב חג הפסח, והרי יש כעת הרבה עבודה, על כן הכניסו אותו לישיבה, ואת כל העבודות הקשות הטילו עליו, טחינת חיטים וכו'. ואכן, הבחור נכנס להיות כתלמיד בישיבה, מיד העמיסו עליו עול העבודות, לא ניתנה לו מנוחה, רק ערב ובוקר וצהרים – ברציפות, היה עסקו סביב טחינת חיטים, בעמל ויגיעה עצומה – עבודה קשה המפרכת את הגוף, אח"כ הטילו עליו עבודת אפיית המצות, ובסוף באור לארבעה עשר הוטל עליו לבדוק ולבער את כל החמץ, והוא עמל על כך כל הלילה עד שכמעט האיר היום, נם מעט תנומות, וכבר העירו אותו בשעה שבע בבוקר להבעיר את התנור עבור אפיית 'מצות מצוה' אחר חצות.

בהגיע אחרון של פסח, כאשר היסב הרש"ב כמנהגו עם התלמידים לסעודת נעילת החג, וגם אותו תלמיד היסב שם, אז נענה הרש"ב לבנו (הרה"ק הרי"ץ) ראה כמה גדול כוחה של זיעה של מצוה, הרי השיג פנים אחרות לגמרי, כבר אין עליו אותה 'גסות', ומראהו 'פני אדם'.

ואנו נלמד לדרכנו, להדר ולהוסיף להתייגע ביגיעות הרבה בעבודה של ערב הפסח, אולי נזכה לקבל 'פני אדם'... יד. חסידים מספרים, שהגבאים של הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע רצו להחליף את השולחנות ולקנות חדשים לפסח, גער בהם הרה"ק ואמר, וואס וועט דער בארדיטשובר זאגן – מה יאמר הרה"ק מבארדיטשוב, תדעו שהרעש והקול העולה משפשוף וגירוד השולחנות עולה למעלה ומבטל כל מיני קטרוגים מלמעלה.

טו. וכה אמר הרה"ק רבי אלעזר מליז'ענסק (בן הר"א) זי"ע לפרש במה שפירשו חז"ל (מגילה יג:) בדברי המן הרשע 'ואת דתי המלך אינם עושים' – דמפקי לכולא שתא בשה"י פה"י, ולכאורה תמוה, וכי כל השנה היא שבת או

הפליג בדבר בשו"ת 'מן השמים' (סימן עא) וז"ל, והחמירו בהם בכלליהם ובפרטיהם (של איסור חמץ בפסח), וכל המאריך בדקדוקיהן מאריכין לו ימיו ושנותיו^{טז}.

אם נעשה ברוגז הרי זה מ'סמרא אחרא בישא, סמרא דמסאבא' (צד אחר הרע, צד הטומאה)^{יז}. על כן, צריך להשגיח ולהזהר מאד שכל עבודת הקודש של נקיון הבית מחמץ תיעשה מתוך שמחה וחרדה^{יח} ולא חלילה מתוך כעס ועצב, רק ישיש וישמח בזכות הגדולה שנפלה בחלקו לעשות נחת רוח לבורא יתב"ש ולקיים מצוותו^{יט}. וכבר כתב ה'רוקח' (סי' רפג, הובא בבאר היטב תס"ט סק"א) לא יאמר כמה טורח פסח^{כא}.

'עבדו' בשמחה - להתרחק מן הכעס והרוגז

כלל גדול איתא בזה"ק שכל דבר שהוא מ'סמרא דקדושה' צריך להיעשות בנחת^{כב} ובשמחה, אבל

פסח... אלא 'שהיה קשה בעיניו הרשע וכקוץ בעיניו' ההכנות שעושים לקראת שבת ולקראת חג הפסח, הן בקצירת החיטים ושמירתם מפני כל חשש חימוץ חלילה, 'ובפרט קודם החג על כל דבר ודבר בפרטי', על כן אמר שכל השנה אומרים פסח היום. מעתה עמוד והתבונן אם להמן הרשע מפריע כל עסק ההכנה לפסח והרי זה כ'קוץ בעיניו', אם כן כמה חשיבות יש בדבר...

טז. וכך כתב ה'קב הישר' (פרק ז) בשם ספר 'יסוד יוסף' וז"ל. ויש קבלה בידי, כל טורח שאדם מטריח עצמו לכבוד יו"ט של פסח, והוא עייף ויגע בהטורח, אזי בעסק זה הוא הורג כל המזיקים הנקראים נגעי בני אדם, עכ"ל. והיינו שעל ידי זה מגרש ומבטל כל רע מעל עצמו.

ומעתה ראה נא כמה שמחה ותענוג עלינו להביא על עצמנו בעת העסק הגדול ובטרח סביב החג ונקיון בבית ובחוץ, כי 'רווחים' הרבה נשכרים בעסק וטורח זה.

יז. בעת שנסע הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע בערב חג הפסח לאפות את ה'מצות מצווה' בכפר חב"ד (כשהיה דר בתל אביב), אזי מחמת השעה המאוחרת מיהרו מאד המשמשים, והורה הרה"ק לעמוד, ושמעוהו אומר 'הושע נא נפש מבהלה... הושע נא נפש מבהלה...'. ואכן הרבה צריך להזהר בימים אלו ולשמור על ה'נפש מבהלה'...

יח. נוראות הובא משמיה דהרה"ק רבי לוי יצחק מבארידטשוב זי"ע, שעל ידי ההכנות לחג הפסח יש ביד האדם להשיג מדריגת רוח הקודש, אך מדת הכעס מונעת ממנו מעלה נשגבה זו.

יט. הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע ביאר הטעם שכתב השו"ע בתחילת הלכות פסח (סי' תכ"ט ס"ב) 'אין נופלין על פניהם בכל חודש ניסן' (ואף 'שם הסימן' נקבע על הלכה זו), כי היסוד הראשון של כל 'הלכות הפסח' הוא שלא להלך בפנים נפולות וברוב דאגה, אלא רק מתוך שמחה.

כ. בדרך צחות אמרו, דהנה אמרו חז"ל (ר"ה טז). 'למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן', ובתוס' (ד"ה כדי) הביא בשם הירושלמי 'כשהוא שומע את קול השופר - פעם ראשונה הינו בהול ולא בהול, וכששומע בשנית נבהל עד מאד באומרו ודאי זהו ה'שופר' הידוע של תקע בשופר גדול ובא זמני להכלות, ומתערבב ואין לו פנאי לקטרג', על דרך זה ייאמר לענייננו לגבי עבודות הנקיון שהם בבחי' 'תשר"ק' וכנ"ל, שבפעם הראשונה בה 'תוקעים' ומנקים נבהל השטן ועדיין אינו נבהל לגמרי, אכן אם חוזרים ותוקעים - בעת אשר אחד מהתינוקות (או מהגדולים...) הכניס חמץ למקום הבדוק והנקי, וחוזר ומנקה ביישוב הדעת בלא כעס, אזי השטן נבהל לגמרי לנוכח מדרגתו של איש הלזה שכה כובש את יצרו ועושה רצון ה' מתוך שמחה ושלווה.

מן הבאר

דבר נפלא שמעתי מחכם אחד שליט"א לרמז בלשון 'חגים וזמנים לששון', כי הנה 'חג' הוא מלשון עיגול וסיבוב כידוע [ומלשון 'ובמחוגה יתראהו' (ישעיה מד יג) ופירש רש"י, אם בא לעשות בו ציורים עגולים מסבב אותו במחוגה], ורמז יש בדבר, גם כשה'זמנים' הם 'מסובבים' ומעורבבים (פארדרייטע צייטן), והוא בבחי' 'יחוגו וינועו כשיכור' (תהילים קז כז), ראשו סחרחר ומסובב מרוב טרדות היום וה'סיבובים' ברחובות עיר לצורך המועד... עדיין תהא בששון ובשמחה...

כא. וכלפי אלו המתלוננים על 'קושי השעבוד' בערבי פסחים יסופר בזאת, כי פעם נכנס הגה"ח רבי נטע ציינווירט זצ"ל לביהמ"ד בימים שקודם הפסח, ופתח ואמר לסובביו 'מנהג אבותינו בידינו לעשות יום תפלה ותענית על

מדרבנן, יש להחמיר באכילת הפסח שלא להאכילו למי שאמרו רז"ל שהוא כאילו עובד ע"ז, כגון כל הכועס כאילו עובד ע"ז (שבת קה:), וביותר כל המושבר כלי בחמתו יהיה בעיניך כאילו עובד ע"ז. ולדידן, שאין לנו 'קרבן פסח' מכל מקום מאד מאד יש לנו להתרחק משמץ כעס בימים אלו, שהרי מהרה יבנה בית המקדש וכי יש בינינו אי מי הרוצה שלא לזכות להימנות עם בני החבורה על קרבן הפסח, ואף כהיום הזה יש מקום לחשוש (עפ"י דבריו באות ג) דאפשר שאף 'אפיקומן' אסור להאכילו, שהרי הוא בא זכר ל'קרבן פסח', והדברים מבהילים.

ובך מתאמרא בשם הרה"ק רבי חיים חייקל מאמדורא זי"ע (ונמצא כתוב בשערי אמונה להרה"ק רבי נטע אב"ד קאלביעל משנת תרנ"ט, ועוד ספרים) לבאר במה שנאמר בפרשתן (ב יא) 'כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה', כי הנה שאור מרמז על גאוה, כי הוא הגורם לעיסה להיות תופחת ועולה, דבש מרמז על הכעס כי סתם 'דבש' הוא דבש דבורים (עיי' נדרים נג. טור י"ד רי"ז סעי' י"ד) והדבורים יש בהם 'עכס' (ארס) אותיות כעס. ושני מידות הללו אינם טובות אף לשם שמים, כמו שהזהיר ה'מגיד' את ה'ב"י' (באזהרות שבריש 'מגיד מישרים') שאף במקום שנצרך לקנאות קנאת ה' צבאות עב"ז ימנע מן הכעס, כי אין טוב יוצא מזה"כ. וזאת בא הכתוב ללמדנו, כי כל שאור כל גבהות לבב,

בדרך רמז אמר הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע בפסוק (שמות לד יז) 'אלהי מסכה לא תעשה לך', וסמך ליה (פסוק יח) 'את חג המצות תשמור', כי מילתא דשכיחא היא שבאים לידי כעס בעת ההכנות לחג הפסח וכן בחג עצמו, והרי אמרו חז"ל (שבת קה:) כל הכועס כאילו עובד ע"ז, לכן הזהירה תורה שבימים אלו יזהר ביותר שלא לעשות 'אלהי מסכה' זה הכעס, אלא בניחותא^{יב} ורוגע, ומתוך שמחה של מצוה ינקה את ביתו מכל משהו חמץ.

וכבר כתב בספה"ק 'פלא יועץ' (סוף ערך גלות), כי מה שמנדין את בעה"ב ממקומו בערבי פסחים וצריך לישב בין תנור לכירים מכפר בגלות כי מה לי בולו מה לי מקצתו. ובלבד שיכוין לשם כך וליקבלינהו באהבה רבה. עיי"ש.

והנה כתיב ב'פסח מצרים' (שמות יב כא) 'משכו וקחו לכם צאן וגו', ודרשו חז"ל (שמו"ר טו ב) 'משכו ידיכם מע"ז, וגם לדורות עולם ייאמר בזאת משכו ידיכם מכעס שהיא כע"ז, וכמו שאמרו 'כל הכועס כאילו עובד ע"ז'. והיינו שההכנה הראשונה קודם חג הפסח היא לפרוש מע"ז ומאביזריהו דע"ז דהיינו מן הכעס והרוגז^{יג}.

דבר נורא כתב הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע בספרו 'דרך פיקודיך' (מצוה יג אות ד) 'אפשר

כל צרה שלא תבוא, וכיוון שנתרגשה צרה לפתחנו - ו'ערב פסח' שמה, אם כן מן הראוי להכריז על יום תפילה... כמובן שבדבריו אלו הרגיע את הרוחות הסוערות, והבינו הכל דאדרבה יש לשמוח ולשבח להקב"ה על הזכות שנפלה בחלקנו, ובנים אנחנו לה' אלו קינו וזוכים לעשות רצונו.

כב. אמרו בדרך צחות, אין צורך 'להדר' להיות ב'לחץ' ובנערוון, כי כבר אנו שרויים בלחץ עד למעלה ראש... וכבר יצאנו ידי חובת 'הידור' זה...

כג. ביותר צריך זהירות יתירה שלא 'לשפוך' חמתו וכעסו על בני ביתו... אלא אדרבה יש להרבות ב'ימין מקרבת' וכהכנה לקראת מצוות 'והגדת לבנך', וכשם שהכל מהדרים ומחזרים אחר מצות מהודרות, וכן בימים שקודם חג הסוכות הכל עסוקים בקישוט הסוכה להדר במצוות זה קלי ואנווהו, כך צריך בימים אלו להכין את ה'חפצא דמצוה' של 'והגדת לבנך' - אלו הבנים והבנות אשר חננו ה', על ידי שירבה עליהם אהבה וחיבה, עד שירצו לשמוע ממנו את סיפור יציאת מצרים.

וזאת למדנו מדברי 'בעל הטורים' על הפסוק (שמות י ב) 'ולמען תספר באזני בנך ובן בנך' - 'עד כאן רחמי האב על הבן', ולכאורה מה עניין זה לזה, אלא שצורת סיפור יצי"מ הוא מתוך אהבה וחיבה, ומאחר שרחמי האב הם עד ג' דורות על כן המצוה היא לספר באזנו בנו ובן בתו לא, וממילא עלינו להרבות בחיבה לקיים את המצוה בהידור רב...

כד. וכך הובא ב'מגיד ומצוה' (עניין הכעס), שפעם ראה רבינו האריז"ל זי"ע את הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע כשהוא לומד עם אחיו הקטן ובתוך כדי כך הכה אותו, והוכיחו האר"י הק' על מה שעשה, כי אסור לכעוס על שום דבר ואפילו לשם שמים.

וכל דבש כל כעס, לא תקטירו ממנו אפילו לאישה לה', אפילו לשם שמים^{כה}.
 כי כל שאור לא תקטירו ממנו אשה לה' - ביעור יצר הרע מן הלב ועשיית גדרים וסייגים
 כתב הרדב"ז בתשובותיו (ח"ג תתקע"ז ד"ה תשובה שניה) שעל פי דרך הפשט אי אפשר להסביר מדוע
 החמירה תורה כל כך באיסור חמץ דאסור במשהו ואסור בהנאה, (וכיוצא בחומרות אלו שלא מצינו בשום איסור), ועל כן אני סומך על מה שאמרו רז"ל במדרשות, כי חמץ בפסח 'רמז' ליצר הרע והוא שאור שבעיסה^{כו}, ולכן בלה גרש יגרש אותו האדם מעליו, ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבותיו^{כז}, ואפילו כל שהוא לא בטיל, והוא אמת ונכון^{כח}.

כה. והנה מצוי ביותר בימים אלו, ימי ערבי פסחים וכן בחג הפסח ובליל התקדש חג, שפעמים נדמה לו שאחד מבני הבית נהג שלא כהוגן, בזהירות מחשש חמץ וכיו"ב, ו'מצווה' להעמידו על מקומו, אך יזהר ביותר ויחוס על עצמו ועל הסובבים אותו שלא לשפוך דם... וד"ל.

וכבר הבאנו להקשות בסדר 'חד גדיא', כי לכאורה ה'שונרא' נהג ברשעות בכך שאכל את הגדי בחינם, וממילא נמצא שה'כלבא' היה צודק במה ש'העניש' את השונרא ואכלו, וכן על זה הדרך, עד שעולה שמלאך המות ש'שחט לשוחט דשחט לתורא' נהג כשורה, וא"כ מדוע 'אתא הקב"ה ושחט למלאך המות'... אלא שטענה גדולה יש על המלאך המוות, אמת שרצית להוכיח את השוחט שנהג לדעתך שלא כהוגן אך מדוע שחטת אותו ולא הוכחת אותו בשפה ברורה ונעימה... ועל כך ענוש תענוש... וללמדנו שגם אם צריך להעמיד משהו על המקום אך אל 'תהרוג' אותו...
 כו. הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע דקדק פעם בלשון המשנה (פסחים ב.) 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר', ולכאורה אינו מובן מאי דקאמר 'בודקין את החמץ' והלא בודקין את הבית מן החמץ שבו, ונשאר המהר"י בקושיא.

בין השומעים היה גם בנו המהרי"ד זי"ע, שלימים חזר על קושיית אביו, ופתח ליישב את הקושיא במשל, למה הדבר דומה, לשני סוחרים שנסעו ליריד למכור סחורתם, והצליח ה' דרכם שבזמן קצר מכרו את הכל, ובשמחה הכינו את צעדיהם לחזור לביתם מוקדם יותר ממה שחשבו תחילה, כיון שכן החליטו לחזור רגלי, ויצאו לדרך, לאחר כמה שעות רצו לנוח מעט מעמל הדרך לתת תנומה לעפעפיהם, אך חששו לשלום צרור המעות, כיוון שלא ידעו היכן להחביא את צרור כספם, הביטו כה וכה, ויראו כי אין איש, כי אם עדר של פרות רועות באפר, על כן השכיבו עצמם על הזרעים, ואת צרור הכסף תלו על אחד העצים.

אך סוחרים אלו לא ידעו ולא הבינו שפרות אינן רועות לבדן בשדה מרעה, ובוודאי יש שם בסמוך איזה רועה המנהיג את עדו, והוא אכן ראה איך שהם תולים את המעות על העץ, המתין הלה עד שנרדמו השנים, מיהר אל העץ - ונטל את כל הכסף לעצמו, אך חכך בדעתו כדת מה לעשות - אם יברח עם הפרות הרי הפרות מקימים קול רעש גדול בדרך הילוכם ויתעוררו הסוחרים משנתם ויתפסוהו בקלקלתו, ולאידך אם יברח בלי הפרות הרי בעל הפרות יקיים בו 'פסק', על כן מילא את התרמיל בגללים של הפרות תחת הכסף - כדי שלא ירגישו הסוחרים בקחתם את תרמיל המעות - כי ריק הוא, והשכיב עצמו במקום אשר שכב עד עתה, ואכן תחבולתו הצליחה, כאשר התעוררו הסוחרים משנתם שמחו בראותם את תרמילם 'מלא' תלוי על העץ והמשיכו בדרכם בשמחה, אולם כאשר פתחו את התרמיל חשכו עיניהם בראותם כי מלא הוא בגללים במקום הכסף, והביטו זה על זה בתדהמה ותמיהו 'איך יתכן שהפרות הגיעו לראש האילן ונטלו את צרור הכסף ומילאו אותו גללים'... ובסכלותם אמרו, נו, וכי אפשר לנו לילך אל הרב לדון 'דין תורה' עם הפרות... ובכך סיים מהרי"ד את דבריו, כאשר הקהל משחק על טפשותם של הסוחרים, ולא הבינו כלל מה בין עובדא זו לקושיית מהר"י מבעלזא זי"ע.

בכל אותו זמן עמד בנו הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע מן הצד והקשיב בכווד ראש לדברי אביו, ובתום דבריו התחיל כל גופו לרעוד מרוב פחד, ולשאלת החסידים הסביר באימה, שדברים עמוקים וטמירים גזו אביו בהאי עובדא, דהנה הסוחרים נשארו בקושיא מחמת טיפשותם, ואם היה להם קצת שכל בקדקדם היו מהפכים את הקושיות לתירוצים, דהנה דווקא מחמת שהוקשה להם - האיך יתכן שהפרות עלו על העץ ליטול צרור כסף, היו צריכים להסיק שוודאי היה שם רועה שהוא עלה על העץ לגזול את כספם.

והנמשל, האדם ירד לעוה"ז עם תרמיל - זה הלב, ועליו למלאותו באבנים טובות ומרגליות על ידי קיום התורה ומצוות, אולם לפעמים נרדם האדם על משמרתו דומיא דהסוחרים שנתנו תנומה לעפעפיהם, ובשעה זו מרוקן

באר הפרשה - פרשת ויקרא

והבי נמי אמרו בגמרא (ברכות יז.) 'רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות', ופירש רש"י 'ומי מעכב - שאין אנו עושים רצונך, שאור שבעיסה - יצר הרע שבלבבנו, המחמיצנו'. ולכן החמירו כל כך באיסור חמץ כדי להרחיק את האדם מן העבירה, שלא תהיה לו שום שייכות עם הסטרא אחראי.

ובבבלי ההרחקות מה'חמץ' ומהיצר הרע שלא יראה ולא ימצא אפילו במשהו - הוא עשיית גדרים

היצה"ר את לב האדם מכל הרכוש שצבר בתרמילו, ומכניס תחתם גללים - עוונות ותאוות רעות רח"ל, אמנם בהגיע זמנים טובים מתעורר האדם משנתו ובודק את לבו, והוא נדהם למצוא שם 'גללים', אך במקום לבחון מאין מקורם של הגללים כדי להוציאם ולהחזיר לעצמו את רכושו הרי הוא מתייאש ומשלים עם מצבו השפל... אולם, המשכיל מבין שהקושיות הן עצמן התירוצים, ויסיק שהיצר הרע הוא המכשיל את האדם בעת תרדמתו, כמאמר החכם ב'חובות הלבבות' (שער יחוד המעשה פרק ה) 'אתה ישן והוא ער לך', והוא אשר גזל ממנו את כל אוצרותיו, וימהר לרדוף אחריו ויתבע ממנו את רכושו ועמוד על המשמר מכאן ולהבא שלא ירדם שנית, ולכן בזמנים טובים של אור לארבעה עשר 'בודקין את החמץ' ולא את הבית, כי עליו לחקור אחר שורש הדברים, מה מקור ושורש של החמץ, באיזה דרך מצא היצר פרצה למלאותו בכל אלו הגללים, ולהחזיר את האבידה היקרה זו הנשמה הטהורה של כל יהודי.

כז. רמז לדבר נתן הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע במה שנפסק בשו"ע (סי' תלב ס"ב) 'אין בודקין וכו' אלא בנר של שעוה', שהרי ה'שעוה' עשויה מדבש דבורים, וכבר מצינו בפוסקים על כוחו של 'דבש' להפך טהור לטמא, שאם נפלו בעלי חיים לתוך הדבש הרי הם מותרים באכילה, ומשום כך בודקים בנר של שעוה לרמז על 'בדיקת חמץ' שתכליתה 'לגרש את היצר' ולהפך את הטמא לטהור.

כח. כתב הרמ"א (סימן תלב סעיף ב) 'ונוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא תהא ברכתו לבטלה', ונתחבטו הפוסקים איך תועיל עצה זו להציל את הבודק מברכה לבטלה, והלא אין זה כי אם הערמה בעלמא, שהרי כל הבית נקי מחמץ, ואילו אותם פתיתים אינו 'בודקם' - שהרי הוא עצמו הניחם במקומות הידועים לו.

והשיב הגאון מטשעבין זצ"ל בשם צדיק נסתר שהתגורר בווארשא [לפרנסתו עסק בתיקון שעונים, וכאשר שמע אודותיו גאב"ד טשעבין שבר את שעונו והלך לתקנו אצלו כדי שיזכה להתברך מפיו, אך כאשר הגיע אליו הבין הצדיק את כוונת בואו, וסירב לברכו, באמרו שאיש פשוט הוא, בליט ברירה ביקש ממנו שיאמר לו דבר חידוש, ולבקשה זאת לא סירב, ואמר לפניו תירוץ זה], דהנה מצוות בדיקת חמץ היא לאור הנר, וילפינן ליה בפסחים (דף ז:) בגזירה שוה מכמה פסוקים, וחדא מינייהו הוא הכתוב אצל עבדי יוסף ש'חיפשו' את הגביע אשר הם עצמם הכניסו לבין אמתחותיהם של השבטים, ואעפ"י שידעו מקום המצאו של הגביע נאמר שם (בראשית מד יב) 'ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא', אלא מכאן, שאף חיפוש כזה שמיה 'בדיקה', ושייך שפיר לברך על בדיקה זו, ודפח"ח. ממאמר זה למד הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע, דהנה פעמים יתלונן האדם - מה אעשה, והקב"ה הכניס בקרבי יצר הרע גדול וקשה כ"כ, לזה אמרינן ליה, אכן הקב"ה הכניסו, אך המטרה הייתה כדי שתבוא ותוציאנו ותגרשו מעמך, ובידך כוח וגבורה להוציאנו, דומיא דפתיתי חמץ שהוכנסו לשם בכוונה תחילה בכדי שיבערו ויוציאו מן הבית.

כט. הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לער"פ) מבאר דיני בדיקת חמץ וביעורו על דרך העבודה, כי החמץ מרמז על היצר הרע, וכמה הלכות נאמרו, הן שיש לבדוק את החמץ באור לארבעה עשר לאור הנר, וכן אמרו, שלמחרת היום מבטל בלבו, וכן שורפו. ב'שריפץ חמץ'. והנה 'אור הנר' מרמז לנו מצוה ותורה אור, כלומר שברייבי תורה ומצוות 'בודק' את היצר הרע ומגרשו. 'ביטול בלב' היינו מיט איין שטיקעלע הארץ, כלומר עם נתינת לבו לאביו שבשמים, ו'שריפת חמץ' מרמז על אש התלהבות בעבודת השי"ת שעי"ז 'שורף' ומבער כל חלקי הרע שבקרבו.

מין הבאר

כה רמז לה כ"ק ה'ישועות משה' זי"ע בנוסח שאומרים בביטול חמץ - פל חמץא וחמץא... דבערתיה ודלא בערתיה, ומרמז, 'דבערתיה', כלומר שהייתי חם ובוער כאש במקום שאינו צריך, במקום שהיה עלי להיות 'קר' ככפור (לעבירה ולתאוות עוה"ז), ולאידך 'דלא בערתיה' - שלא הייתי מספיק חם ובוער במקום שצריך לבעור (לתורה ומצוות).

וסייגים המרחיקים את האדם מן העבירה^ל, וכמו שהחמירו ב'חמין' אף בדברים שאינם איסור ממש מעיקר הדין 'משום חומרא דחמין', ואף צריך לעשות 'מחיצה' בינו לבין חמצו של נכרי, כך צריך לעשות 'מחיצות' של ברזל בינו לבין העבירה.

והיא שעמדה לאבותינו ולנו^{לא}, אותה הברלה בין ישראל למצרים בתוספת 'חומרות' גדרים וסייגים, כי אך ורק מחמתה יצאנו ממצרים לחרות עולם. וכה ביאר ה'פלא יועץ' בספרו 'אלף המגן' (בשלה, על הגש"פ) בשאלת הרשע 'מה העבודה הזאת לכם', שהוא שואל ושוען,

ל. בספר קדמון (אמרי צדיקים עמו' ה') מביא וז"ל, איש עשיר אחד מתושבי עיר אחת במדינת רוסיא קבע משכנו בעיר קעניגסבערג ונהל שם עסקיו, ורק לקראת מועד וחג נסע לביתו בעירו, לפני הפסח דרשו אנשי קעניגסבערג ממנו שישתתף בנדבה הגונה על מעות חטיין ככל תושבי העיר, מיאן האיש ההוא ליתן באמרו כי ביתו בעירו שברוסיא, ופה היה יושב בעראי לרגלי מסחרו, קראוהו ראשי הקהל לדין לפני הגאון המלבי"ם זצ"ל שהיה שם אז האב"ד, אחרי אשר הציעו טענותיהם אמר האיש, רבי מוכן אני לקיים פסק דין אבל רק כשיהיה על פי התורה כלומר שיהי' לו שורש בתנ"ך, כי היה מכת המכונים משכילים כלומר מכשילים. ענה הגאון המלבי"ם ואמר ע"פ דין תורה הוא נחשב לאחד מתושבי העיר ומחויב ליתן לצרכי הקהילה, ודבר זה מפורש בתנ"ך בשמואל א' (כה, ב) בנבל 'ואיש במעון ומעשהו בכרמל', פי' כי עיר מגורו היה מעון, ומקנהו וקנינו היה בכרמל, ובכל זאת קראהו הכתוב שם (ל, ה) 'נבל הכרמלי', על שם העיר אשר בה עשה נבל מסחרו וקנינו.

כיו"ב ממש, מספר הגאון רבי מנדל שפרן שליט"א, שפעם דנו ראשי ומנהלי 'קופת העיר' בבני ברק יצ"ו עם הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי זצ"ל אודות גדרי הדין של 'עניי עירך', ושאלוהו אודות איש הדר בעיר אחרת אלא ש'מקום עבודתו' בבני ברק, האם הוא נחשב כעניי עירך שצריך להקדימו לצדקה אם לאו, והשיב להם הגר"ח מהנ"ל שקרא לו נבל הכרמלי, והרי שעל פי דין תורה נקבע מקום מגוריו אחר מקום עבודתו...

ולדין ייאמר, הנה גם לרבש"ע יש כביכול 'קופה' הנקראת 'קופת היראים' שממנה מפרנס את יראי ה' ומספק להם כל צרכיהם, וכדכתיב (תהלים לד י) 'ראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו', וכשם שפסק הגר"ח זצ"ל שמי שאינו תושב העיר אך עובד בה שכבר נחשב הוא לעניי עירך – כך הוא 'הדין' גם לעניין 'קופת היראים'... גם מי שאינו עדיין בגדר ירא ה' אך 'עובד' ומשתדל להגיע למדרגה זו, מתגבר על יצרו בשמירת העניינים והפה, גודר עצמו ומתרחק מן העבירה, אף הוא 'לעניי עירך' יחשב, ובדין הוא שיקבל שכרו משלם ולא יהא לו מחסור... וזה ע"ד המשל שהמשיל הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע הי"ד כי הנה הנוסע ברכבת הנוסעת בדרכה לווארשא כבר נקרא שהוא שוהה על ה'ווארשעווער באן' (הרכבת הוורשאית) אף אם עדיין רחוק הוא מווארשא כרחוק מזרח ממערב. על דרך זה, המתחזק לעלות בהר ה' ומתחיל לילך בדרכי היראה, אף אם עדיין דרך ארוכה לפניו, כבר נמנה על קהל 'יראי ה'.

ומה מתוק לחיך לבאר בזה מה שנאמר (תהלים קכח א-ג) 'אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו, יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך', שבתחילה אמר אשרי כל ירא ה' – זה שזכה להגיע למדרגה נעלית זו להיות ירא ה', וממשיך הכתוב שלא רק יראי ה' הינם 'מאושרים' אלא גם ההולך בדרכיו – מי שעדיין אינו ירא אלוקים אבל הוא משתדל בעניין, והולך בדרכי היראה. ומביא הכתוב ראיה לדבר מיגיע כפך כי תאכל – שכשם שיגיעת כפיים והעסק במלאכה היא הקובעת לאדם היכן נחשב 'מקום מגוריו' לעניין 'עניי עירך' וכנ"ל, כך גם לעניין 'קופת היראים' שעל ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו, מי ש'הולך בדרכיו' אף הוא בכלל אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא... וגם הוא זוכה לכל הברכות האמורות שם באותו מזמור למי שהינו 'גבר ירא ה'...

לא. אחד מנכדי הרה"ק מווארקא זי"ע הגיע לבקר בחוה"מ פסח את הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע ובתוך הדברים אמר לו בשם זקנו זי"ע על הא דאיתא בהגדה קודם 'והיא שעמדה' שמכסים המצות ומגביהים הכוס ואומרים והיא שעמדה, שהנה המצות הם חיובם בלילה הזה מדאורייתא, לעומת זאת ארבעה כוסות הם רק מתקנת חכמים, ובא לרמז בזה כי אנו מגביהים את הכוס שחיובה מדרבנן ו'מסלקים' את המצות שהם מן התורה, ואומרים והיא שעמדה להורות כי רק קיום תקנות חז"ל הם שעמדו לאבותינו ולנו להחזיק מעמד בדרך התורה, וכל הגדרים והסייגים הם ה'שומרים' עלינו שנוכל לקיים את מצוות ה'. ונתלהב המהרי"ד וציווה לבנו מהר"ם מבילגורייא זי"ע לרשום את הדברים לזכרון כשהוא מוסיף לומר שמותר לכתוב זאת אפילו בחול המועד מפני 'דבר האבד'...

ומעורה במעי התרנגולת, כך הקב"ה הוציא את ישראל 'גוי מקרב גוי' כי אף שהיו 'בקרוב גוי' אך היתה 'קליפה' שהפרידה ביניהם, שהיו 'מצוינים' שם ולא שינו שמם ולשונם ולבושם ושמרו על גדרים בינם לבין המצריים. ומשום כך מניחים את הביצה, לחודיע בזאת ש'החפץ בגאולה' עליו להיות מוקף במחיצות להבדיל בינו לבין הגויים, ורק עי"ז יהיה ראוי לגאולה.

אל בני ישראל - להיות טוב ומיטיב ולגמול צדקה וחסד בפרשתן (ב יג), 'וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלוךך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח', ופירש הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע (נעם אלימלך תולדות ד"ה ויעתר) בהאי לישינא קדישא, 'לחם' אותיות 'מלח', ואמר הכתוב על כל קרבנך רצה לומר בכל זאת שאתה מקרב את העולמות העליונים על ידי צדקתך וקדושתך, על כל זאת תקריב מלח - פירוש תתן דעתך להקריב ולהשפיע לחם היינו מונוי' עכ"ל. וכלומר, שאין די בעבודה נשגבה בתיקון העולמות בעסק התורה והתפילה וכו', אלא צריך כל אחד לתת דעתו לשקוד על טובת חברו ולעשות עמו צדקה וחסד^ל.

דייכם במה שאסרה תורה, אבל מה העבודה הזאת לכם - שאתם מוסיפים בכל יום תורה חדשה ומרבים גדרים וסייגים, ועל זה נאמר 'לכם ולא לו, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר', כי אם אינו שומר את הגדרים בזה סופו לכפור גם 'בעיקר' כלומר בציווי התורה המפורשים. 'ואף אתה הקהה את שיניו ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו, אילו היה שם לא היה נגאל', כי כל יציאת מצרים היתה 'לקחת לו גוי מקרב גוי' כעובר במעי בהמה שהיו משוקעים בטומאת מצרים, ואף מידת הדין קטרגה עליהם הללו והללו וכו', אלא שהקב"ה 'נושא פנים' לישראל, והטעם מבואר בגמ' (ברכות כ:): כי הם מחמירים על עצמם לברך מכות ומכביצה ואף שלא נצטוו בברכת המזון אלא רק כשאכלו כדי שיעור שביעה, והרי שרק בזכות החומרות והתוספות על דברי תורה נגאלנו, וא"כ 'הרשע' שאינו חפץ בחומרות אילו היה שם לא היה נגאל.

בדרך זה ביארו צדיקים וגאונים טעם מנהג הנחת ה'ביצה' בקערה, שהנה מדרך התרנגולת שאינה מטילה את הביצה רק לאחר שעלה עליה ה'קרום', אך כל זמן שלא גדלה הקליפה אזי הביצה מחוברת

הסמיך לזה כ"ק אדמו"ר מסיקוורא שליט"א דבר פלא שאומרים בשם הרה"ק החתם סופר זי"ע לבאר הטעם ששלטה ההשכלה הארורה בבערלין ביותר, כי שם זלזלו במנהגי ישראל... (הובא בהגדה של פסח נתיבות הקודש - סיקוורא עמ' רכב).

לב. מעשה נורא ואיום סיפר הגה"צ רבי חיים חייקל מילצקי זצ"ל (מצדיקי ירושלים של מעלה, ובסוף ימיו בעל יסורים קשים ומרים), שבימי בחרותו (בחול) היה יוצא בכל ליל שישי עם חמשה תלמידים משיבת סלבודקה ללמוד באיזה ביהמ"ד שבפאתי העיר, מקום ריק מאדם, והיה לימודם בהשקט ובשלווה, ועסקו בד' אמות של הלכה בלבד. בשבוע אחד ישבו החמשה ועסקו בתורה, והיה יהודי נוסף בביהמ"ד - אשר היה מכונה בשם 'רבי יצחק השיכור' והוא ישן בסמוך לתנור... ולגביהם היה כמאן דליתא, באמצע הלילה נכנס בעל עגלה רטוב מהגשם וכולו רועד מקור וכפור, וביקש מהבחורים עזרה, היות ורגל אחת של הסוס שקעה בשלג ובוץ עד גובה הרגל - הוא ניסה לחלצו ולא הצליח בשום פו"א, ואם ישאר המצב באופן כזה יקפא הסוס למוות, ותשבר מטה לחמו. ולא ידע שמצא למדנים - מתמידים, ונעשה ביניהם מו"מ של הלכה, אם 'חייבים' הם, וכן אם בכלל 'מותר' להם להפסיק מלימודם, ביטול תורה דרבים, ואולי נחשב אפשר לעשותה ע"י אחרים, ומה גם שאולי הוא עצמו יתאמץ יותר כשיראה שאין לו עזרה. וגם עצם שהותם בחוצות אולי יזיק לבריאותם... דנו לכאן ולכאן, והוחלט אחר זמן שיש בזה ספק אמיתי - ועל כן שב ואל תעשה עדיף.

לפתע נענה רבי יצחק השיכור, ונענה, אה, הנכם מפלפלים הנה והנה, ועם כל הפלפולים החלטתם שלא ללכת לעשות חסד... החלטתם שלא ללכת לעשות חסד... מי יודע... (כאומר, דעו כי אם כך תעשו יגיע זמן שאתם לא תוכלו ללכת ברגליכם). מאחר שאמרו כן לבעל עגלה, נשבר לבו בקרבו ונאנח באנחה כבדה - כי ידע שלפי השעה המאוחרת והכפור הנורא אין מי שיעזור לו, תקוותו האחרונה נגוזה, הם המשיכו בתלמודם, והוא יצא בקושי לנסות שוב מזלו. אמנם הגם שמתחילה לא התייחסו הבחורים לדברי רבי יצחק השיכור, כי חשבו, אנחנו ביררנו עפ"י הלכה... ומי הוא השכור שיאמר לנו מה נעשה ומה נפעל... אמנם אחר זמן החל לבם נוקפם, אולי אכן כן היו צריכים לעזור...

והזמן גרמא לעסוק בצדקה וחסד ובנתינת 'קמחא דפסחא' וסיפוק צרכי החג, והנה כתיב (שמות יג ו-י), 'שבעת ימים תאכל מצת וביום השביעי חג לה', מצות יאכל את שבעת הימים' וגו', והקשה הגר"א זי"ע (קול אליהו בא) א. מפני מה כפל הכתוב בציווי שבעת ימים תאכל מצות, ושוב מצות יאכל את שבעת הימים. ב. מדוע שינה הכתוב בלשונו שבתחילה אמר תאכל, ובפעם השנית נאמר יאכל. ג. גם צריך ביאור הטעם שבפסוק הראשון נאמר 'מצת' חסר ואילו בכתוב השני כתיב 'מצות' מלא.

יהודי מתחנן על נפשו, ואולי אכן יפסיד מטה לחמו, על כן יצאו ללכת אחריו... אמנם עד שכבר הגיעו מצאו את בעל העגלה יושב ליד נבלה מתה, ובוכה על אובדן הסוס... ועל אובדן פרנסת עולליו.

אחר כמה ימים פגש הבחור חייקל ברבי יצחק השיכור, אמר לו רבי יצחק בא הלילה לביתי, שאלו חייקל מה אירע, אמר לו רבי יצחק, היום בלילה הוא זמן מיתתי, בא אלי בשעה פלונית. חשב רבי חייקל, אה, שיכור... מנין לו... מדבר שלא לענין... לאידך הבחין בו היטב שאינו שיכור כלל בזו השעה, בלילה ההוא הגיע רבי חייקל, ומצא שהוא דר בבקתה שבורה ועלובה, אמר לו רבי יצחק, הנה אנכי נאסף אל עמי, ואבקשך שתדאג שיקברו אותי בחלקת הרבנים... חשב רבי חייקל לעצמו, אוי לי, איך אסביר לו בשפה יפה (איידל, בעדינות) שבכל זאת הוא לא היה מרבני העיר.

אמר לו רבי יצחק, הנה בפינה זאת יש את כתבי ידי, הראה נא אותם לרב העיר, ואני מאמין שהוא כבר יבין שאני שייך לחלקת הרבנים. והבטיח רבי חייקל שכבבקשתו יעשה. אז אמר רבי יצחק קריא"ש ועלתה נשמתו בסערה השמימה, ורבי חייקל הראה את הכתבים לרב, והרב אכן הבין שמדובר בצדיק נשגב ותלמיד חכם עצום.

הוסיף רבי חייקל בסוף ימיו, איני יודע מה עלה בגורל ארבעת חבריי, אבל עתה כאשר שמעתם מי היה רבי יצחק השיכור, תבינו מדוע הנני מסובל בייסורים נוראים, ואינני יכול להלך ברגלי כלל וכלל (הרופאים הוכרחו לקטוע את רגלו). והנה אף שאין אנו יודעים עומק הדין ואיננו מבינים כלל בחשבונות שמים, לא מיניה ולא מקצתיה [ובפרט שהיו אותם בחורים בני עליה אשר הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה], אך על כל פנים שמענו מכאן עד כמה חובת האדם לגמול חסד עם הזולת...

מענין לעניין באותו עניין, שמעו נא רבותי למעשה נורא הוד שנשמע באזנו מפי בעלי המעשה בכבודם ובעצמם, והם שני אחים מבני הגולה, ת"ח מופלגים מגזע אראלים ותרשישים בנש"ק, בעלי מידות טובות ויראי שמים מרבים. לפני כמה שנים אירע דבר בישראל, מעשה שטן הצליח וגבה טורא ביניהם בחילוקי דיעות, והגם שהרבה פעמים ניסו לפייס זה את זה, אבל למעשה לא חיו בשלום ושלוח זה עם זה. וכאשר נולד לצעיר מביניהם בן, לא כיבד את אחיו הגדול להיות המוהל לבנו, והגם שהינו מוהל מפורסם בעירם, יחיד מומחה ובקי נפלא בהלכות מילה בנגלה ובנסתר, מחמת הסכסוך ביניהם.

כעבור ב' שנים ישב האח הצעיר וב'רגע של אמת' התבונן והרהר אודות מצבו אשר הוא רוצה מאד לחבוק עוד בנים ובנות אבל משמים נמנע ממנו, ובעודו מהרהר ומחשב, עלה בדעתו כי הנה אחיו בר הפלוגתא שלו ג"כ לא זכה לחבוק בן או בת זה כבר ב' שנים. והבין כי בשל המחלוקת הסער הגדול הזה. קם ועשה מעשה, אזר עוז ותעצומות בלתי אנושיים – למעלה מכל דרך הטבע, הזמין טעקסי ונסע לבית אחיו, ובמסירות נפש נקש על הדלת... אחיו פתח הדלת, וכמעט שלא נפל ארצה... מרוב התמיה והחרדה... שאלו למבוקשו ואמר באתי הנה לדבר עמך... נענה לו, נו, דַּבֵּר..., אך הוא השיב, לא אדבר עמך כי אם בסמוך לשולחן, הכניסו אחיו הביתה, נתיישבו השניים בסמוך לשולחן, ופתחו זה לפני זה את סגור לבם, בבכיות נוראות, ואחר כך נטהר לבם, ומחלו זה לזה בלב שלם, והבטיח באותו שעה שאם יזכה בקרוב להיוושע, יפרסם זאת ברבים.

ויהי בליל אחד נפגשו שני האחים בבית החולים, כאשר לשניהם נולד באותו זמן בן זכר למזל"ט, וערכו את שמחת ה'שלום זכר' והוואך נאכט והברית מילה בשבת אחים גם יחד, כששניהם חתומים בצוותא חדא על 'מודעות' ההזמנה להשתתף בשמחתם. ובזה נתקדש שמו הגדול ברבים, כי מן השמים גלגלו שיתקיימו השמחות יחדיו, כדי לפרסם את השלום בחוצות העיר, וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם, בראותם כחה של מחילה ופיוס בין איש לרעהו.

לג. הרה"ק רבי חייקל מהמדורא זי"ע ביאר בלשון הכתוב 'מלח ברית' – שכרת הקב"ה ברית עם המלח, כי כל מהות המלח הוא לתת טעם במאכלים אחרים, אבל הוא עצמו נשאר במליחותו, אינו נהנה בכלום ואינו משתבח בכהוא זה, למען דעת, כי המתנהג כך אזי הקב"ה כורת עמו ברית.

פסח (תכט א) 'שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום, הגה - ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח', ובהמשך דברי המחבר 'אין נופלין על פניהם בכל חודש ניסן', ומבאר את סמיכות ההלכות, שרצה הרמ"א להקדים, שתחילת דבר ידאגו איש לרעהו, שיהיו לו כל צרכיו בהרחבה, ויתן 'מעוֹת חטים' לעניים^ל, ורק לאחר^כ ידאג האדם לצרכי עצמו שיהא 'אין נופלין על פניהם' - שאף הוא עצמו לא יבוא לידי נפילה^ל.

יהא רעוא מן קדם אבוהון די בשמיא שנזכה לערוך הכנה כראוי לקראת חג חרותנו, מתוך הרחבה גדולה, ועוד בהאי שתא נאכל מן הזבחים ומן הפסחים אשר יעלו דמם על קיר המזבח לרצון לפני אדון כל.

ומבאר כי בתחילה הזהיר הכתוב כל איש מישראל שבעת ימים תאכל מצת - והיינו שיאכל הוא בעצמו, וחזר הכתוב לצוות שלא ידאג רק לעצמו^ל, אלא צריך להשתדל שמצות יאכל על ידי אחרים, ולרמוז על מנהג נתינת 'קמחא דפסחא' לעניים, ועל כן נאמר יאכל שמשמעו על ידי אחר, ובוזה מתבאר שינוי אופן כתיבת 'מצות', שבפסוק הראשון המדבר על חובת האדם לאכול בעצמו נאמר 'מצת' חסר, כי לעצמו רשאי הוא לחסר ממאכלו... אבל לאחרים נאמר 'מצות' מלא - לתת להם כדי שביעה בלא לקמן ולחסוך^ל.

ביסוד הדברים מתאמרא בשם הרה"ק רבי ברוך ממעז'בו' זי"ע מה שנפסק בשו"ע בריש הלכות

לד. מסופר על הגאון הנודע רבי אייזל חריף זצ"ל, שראה את הגביר דמתא, אשר כגודל עשרו כך גודל קמצנותו, והיה נמנע מלתת 'קמחא דפסחא', והנה אותו גביר עומד ובודק את כיסי בגדו לבל ימצא שם אפילו פירור חמץ, נענה לו רבי אייזל, חבל שהינך טורח כל כך בחינם, שכבר אמרו חז"ל (פסחים ח:): 'חור שבין יהודי לארמאי' (-נכרי) אינו צריך בדיקה (וכלומר שבמקום הנמצא תחת בעלות אינו יהודי פטור מבדיקה), ואתה הינך יהודי רק עד הכיס...

לה. וכך כתב הגה"ק רבי חיים פלאג'י זי"ע (צדקה וחיים מערכת י) וז"ל, מצת כתיב בתורה חסר, ר"ת צדקה תציל ממות, כלומר מי שנותן צדקה למי שחסר, צדקה כזו תציל ממות [ועל כן נאמר 'מצת' חסר, לרמוז על נתינת צדקה למי שחסר לו, שהיא מצילה ממוות], לכן אות צ' באמצע תיבה של 'מות' לומר שהוא מפריד המות שהוא מ' ת' הן 'מת', כלומר אף שחייב מיתה אך באה אות צ' רמז צדקה מפריד וכו', ומה שנאמר מיתה סתם משמע מיתות ב"ד שהן מיתות חמורות. עכ"ל. כלומר, שאף מהם ינצל לחיים ולשמחה ושלוש.

סיפר צדיק נשגב מרא דעובדא, לפני כמה שנים התעסקו בביתו ב'סידור' משפחות עניות ונזקקות מאוד לחג הפסח, ועמלו הרבה לסדר להם 'חלוקות' למיניהם וקמחא דפסחא כדבעי, ועם כל הטורח בערבי פסחים בנקיון הבית והכשרתו לא חסכו במאמצים לעמוד לעזרת אותם משפחות. והי בעיצומה של ההתעסקות במעשי החסדים הבחינה ב"ב שאינה רואה את בנה התינוק כבן שנה, והחלו לחפש אחריו בכל הבית אך 'הילד איננו', עד שמצאו אותו בעריסתו 'קבור' מתחת הררי כרים וכסתות (שמיכות) שהניחו שם מבלי משים, וכמעט שלא בא לידי חנק רח"ל. וראו בחוש היאך נתקיים בהם מה שנאמר צדקה תציל ממוות...

לו. שנה אחת בעת עריכת ה'סדר' התלהב הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע בעת הגדה של פסח למשך כשעה ושעתיים, לאחר מכן נענה ואמר בשנה זו הסדר של הרה"ק רבי אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע (שהיה דר בעיה"ק ירושלים) מאיר למעלה מאד ונעלה מכל הסדרים, ברבות הימים נודעה סיבת הדבר, כי באותה שנה נשלח אליו סכום גדול מאחד מאנשיו שבחו"ל, והיה סיפק בסכום זה לחוג את החג כשלמה המלך בשעתו, אבל הוא חילקו בין עניי עיר הקודש שיוכלו לחוג את החג כראוי, ולכן האיר סדרו מעלה מעלה (הגש"פ אמרי החן להגה"צ רבי אלחנן היילפרין זי"ע עמו' ל).

לז. ועל ידי זה גופא שדואג לאחרים אזי יתעורר עליו מן השמים רחמים וחסדים 'לדאוג' ולספק לו כל צרכיו. כי הנה שנינו במשנה (פסחים קיד.) 'מזגו לו כוס ראשון', להראות מנהג 'חירות' שאינו מוזג בעצמו אלא אחרים טורחים עבורו, ואם כי מעיקרא דדינא הרי זה נוהג רק כלפי בעל הבית, אבל כל שאר המסובים מוזגים לעצמם, אמנם רבים נהגו זאת בכל המסובים, שאין אחד מוזג לעצמו אלא אחרים מוזגים לו. אלא שלפי זה נמצא שכל אחד מוזג לשני, ואם כן יש מקום לשאול 'מה הועילו חכמים בתקנתם', שהרי סוף סוף כל אחד 'טורח למוזג', ומה המעלה הגדולה בכך שאינו מוזג לעצמו. וביארו עפ"י מה דאיתא בחת"ס ובספה"ק שעל ידי שבני ישראל עשו חסד אחד עם השני במצרים אזי גם מן השמים נהגו עימם במידת החסד, ולזכרון זאת אף אנו מתעסקים כל אחד בטובתו של השני. ואין זה רק 'לזכר' בעלמא... אלא כך הוא 'בכל דור ודור', כי 'איש לרעהו יעזור', ואבינו שבשמים ירחם עלינו וימזוג לנו כוס מלא ברכת השם.

ישקו העדרים

החודש הזה לכם - זמן התחדשות לכל

סיפר פמ"מ הגה"צ רבי מאיר צוויבל שליט"א, מעשה שהיה, גביר אדיר המתגורר במדינת שיקאגא (שיקגו) התקרב ובא ליום הולדתו הס"ג לאורך ימים ושנים, ובד בבד עמד לסיים את הש"ס כולו, וגמר בדעתו לערוך ביום ההולדת סעודה גדולה ומפוארה לגמרה של תורה, והזמין את כל משפחתו העניפה, בנים ובני בנים, לשוש עמו משוש.

והנה, כל בני המשפחה חפצו להעניק לאביהם מתנה גדולה לכבוד היום הגדול, ונדברו ביניהם רעיונות שונים, זה אומר בכה וזה אומר בכה, אבל לא הגיעו להסכמה, עד שהחליטו לשאול את אביהם 'בעל השמחה' בעצמו... ויאמר להם אביהם, אתם ידעתם כי ב"ה לא חסר לי כסף, חנני אלוקים בממון רב כחול הים, וכל אשר אחפוץ אוכל לרכשו בעצמי... אך אם יש את נפשכם לשמח אותי ולגרום לי נחת רוח - אחת שאלתי אותה אבקש.

הנה בימים מקדם, בשנות ילדותי, היה מגורי בית אבי במדינת ניו יארק, והייתי מטבעי 'פרא אדם'... בכל יום הלכתי לתלמוד תורה אבל לא למדתי כמעט כלום... ידי בכל ויד כל בי... היכן ש'נגעתי' גרמתי לנזקים אדירים... המלמדים והמחנכים אמרו להוריי שמן הראוי לקחת אותי ל'רופא נפשות' (מאבחן) גדול ומפורסם שיבדוק אותי, ויאמר כדת מה לעשות. ואכן, הלכתי אליו והוא שח עמי במשך שעותיים, כשהוא שואל כל מיני שאלות שונות וכותב את תשובותי, בסיום ה'פגישה' נענה ואמר שישלח את 'חוות דעתו' בעוד כמה ימים. והנה לדאבון לב באותו היום ממש קיבל אבי גט פיטורין מעבודתו, ונשאר ללא מקור פרנסה להביא לחם לביתו. בחסדי ה' הגיעה הבשורה לידידו הטוב משיקאגא, שהיה עשיר גדול, הלה התקשר מיד אליו ואמר לו, בא אלי לשיקאגא ואתן לך 'עבודה' מסודרת ומבוססת, ואכן כבר באותו שבוע עזבנו את ניו יארק ועברנו לשיקאגא.

בבואנו שמה שלחני אבי לתלמוד תורה דשם, אז האיר ה' את עיני וחשבתי לעצמי, הנה יש לי הזדמנות לפתוח 'דף חדש' ולהתחיל ברגל ימין... הרי אין כאן אפילו אחד שמכיר אותי ואת מעלליי... קבלתי מן השמים 'מתנה', יש בידי לשנות את כל חיי מן הקצה אל הקצה, ובל אהיה שוטה המאבד מה שנותנים לו, ואכן התחלתי להשקיע בלימודים ובהתנהגות ישרה, לא אכחד, הייתי צריך לעמול ולהתייגע הרבה, אך זכיתי לסייעתא דשמיא גדולה, והצלחתי לשנות דרכי מן הקצה אל הקצה, וגם בזכות מלמד יקר ששם עינו עלי לטובה, עד שהפכתי לאחד מבחירי התלמידים. ברבות הזמן הזדקן אותו ידיד שהיה ה'בוס' של אבי, והכניס את אבי לנהל את כל עסקיו, והיות שלא זכה לזש"ק על כן הוריש לאבי את כל נכסיו, וכאשר הוא השיב את נשמתו ליוצרה - זכה אבי בכל הירושה, וממנו מקור הוני הרב.

וסיים הגביר את בקשתו, מטבע הדברים, חוות דעתו של אותו 'רופא' נשכחה מלב מתוך 'סערת' התקופה, הפיטורין מן העבודה והמעבר לשיקאגא... ועתה עז רצוני לדעת מה כתב עלי אותו רופא בזמנו... זוהי המתנה בה אחפוץ... מיד החליטו הבנים להשיג

ישקו העדרים

את ה'חוות דעת', אמנם לא היה זה בנקל כלל, כי אותו רופא כבר מת מזמן רב... והשקיעו הבנים כוחות הרבה וממון רב לדרוש ולחקור בגורל 'כתביו', עד שהגיעו להיכן שהגיעו, ומצאו את ה'מכתב' הגורלי... והביאו לו את ה'מתנה' ביומו הגדול.

בעיצומה של ה'חגיגה' פתח האב את המכתב בידים רועדות והחל לקרוא מה שנכתב עליו לפני יותר מחמישים שנה, וכך היה תוכן ה'פסק', הורים יקרים, שוחחתי עם בנכם במשך שעותיים, ונוכחתי לראות שיצא מדעתי כליל, לצערי אין מנוס מלהכניסו למוסד מיוחד שם יהיה סגור כל חייו וכך לפחות לא יוכל להזיק את אחרים...

הרים את קולו בהתרגשות עצומה, ואמר לכל צאצאיו המסובים על שולחנו, בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, אילו היו הוריי מקבלים את תשובת הרופא הרי בוודאי היו שומעים בקולו, ומי יודע היכן הייתי נמצא היום ומה היה עולה בגורלי, ואף אתם כולכם לא הייתם כאן בעולם בכלל... אך ראו והביטו דרכי ההשגחה העליונה, בו ביום 'הפסיד' אבי את עבודתו והוכרח לגלות לשיקאגא, כך ניצלתי מגזר דינו האכזרי של הרופא ועלה בידי להשתנות מן הקצה אל הקצה, עד שזכיתי עתה לעמוד כאן ביום שמחת לבי, לסיים את הש"ס, ולראות עולמי בחיי, בנחת רוח מכל יו"ח כשתילי זיתים סביב לשולחני...

הרי לנו צוהר וחלון לראות גודל נפלאות ההשגחה הפרטית, כיצד הקב"ה מסבב את עולמו להיטיב להם, הנה באותו היום היה נראה כחושך ואפילה, נשבר מטה לחם ופרנסה אין... גם המעבר לשיקאגא הרחוקה היה נראה כצרה צרורה, אך מאת ה' היתה זאת להצילם ולהחיות עם רב... למען דעת כי אין לנו שום יכולת להבין דרכי ה', ואין מקום להתלונן כלל, כי באמת אין כאן שום רעה אלא טובה גדולה...

עוד לקח טוב יש לנו 'לדרוש' לעניין אחר... כל יהודי באשר הוא נפגש עם 'מאבחן' גדול - הלוא הוא ה'יצר סוכן בנו', והוא אומר לו, נוכחתי לראות שיצאת מדעתך... כבר אין לך שום סיכוי להשתנות באותם הדברים שאתה לקוי בהם, איש איש כפי עבודתו... כך הוא טבע נפשך ותכונותיו ו'זהו'... אך האמת כי אין דבר העומד בפני הרצון, וביד כל אחד להתחדש ולשנות דרכיו ולהתהפך מן הקצה אל הקצה, וכמו אותו גביר שהיה נראה שצריך להכניסו למוסד למען אשר לא יזיק אחרים והנה 'פנים חדשות באו לכאן'...

